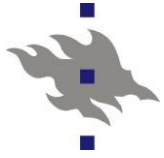

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Metropolialueen eri alueiden menestystekijät

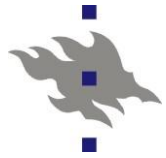
Mari Vaattovaara
Kaupunkimaantieteen professori
Helsingin yliopisto

Kaupungistumisen lyhyt historia

- Useat eurooppalaisista kaupungeista jo 1900 luvun alussa lähes nykymuodossaan
- Esimerkiksi nykyisellä Helsingin seudulla, jossa nyt asuu 1.3 miljoonaa asukasta, tuolloin 138.000 asukasta, joista enemmistö 82 000 Helsingissä
 - (muutama tuhat espooalaista lähinnä maanviljelijöinä, kehyksessä yksittäisiä kyliä).
- Esim. 1950-luvulla BKT puolet Ruotsin vastaavasta
- Vasta vuonna 1970 ylitettiin 50% raja kaupungistumisasteen osalta

- Samalla aluepoliittinen katse on ollut muualla

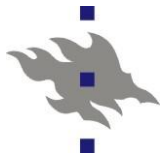

Toisin kun yleisen keskustelun nojalla voisi olettaa... olemme pärjänneet erinomaisesti erilaisissa kilpailukykyvertailuissa

The Regional European Competitiveness Index 2006-07 (Top Ten Regions)

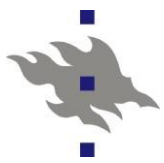
Rank	Region	2005 Index Score	2004 Rank	Change in Rank
1	Brussels, Belgium	193.5	3	2
2	Uusimaa, Finland	188.3	1	-1
3	Île de France, France	185.2	4	1
4	Stockholm, Sweden	177.8	2	-2
5	Etelä-Suomi, Finland	175.4	28	28
6	Luxembourg	165.9	6	0
7	Prague, Czech Republic	165.7	-	-
8	Hamburg, Germany	163.5	7	-1
9	London, UK	162.6	8	-1
10	Bratislavský kraj, Slovakia	159.6	-	-

“Finland in particular appears to be well-positioned to compete in the Creative Age with a high level of overall creative competitiveness and rapid growth in its creative capabilities”
(Florida and Tinagli, 2004)

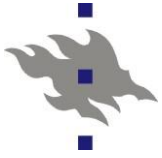
Viisi huomiota

- Metropolipolitiikan suurin haaste
- Lähtökohtainen vahvuus – ei ongelma?
- Toimintaympäristön muutoksesta ja
asuntomarkkinoista – metropolialueiden eri alueiden
menestystekijöistä
- Vaikeampi pala ratkaistavaksi?
- Kuinka eteenpäin?

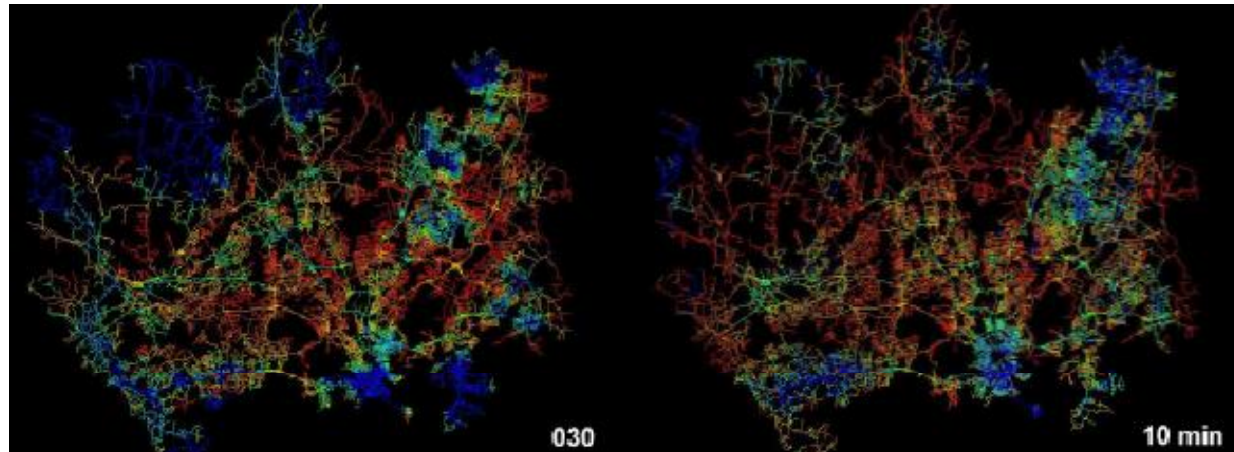

Metropolipolitiikan suurin haaste

“Kaupunkisuunnittelun ja hallinnon suuri(n) haaste on ymmärtää ja ottaa haltuun kaupunkien muutos hajaantuviksi metropoleiksi”

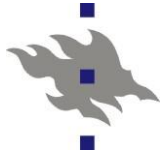

- Vaiheittain kehittynyt kaupunkirakenteemme näyttää näennäisen jäsentymättömältä,... joka ei vastaa suunnitteluihanteita
- Joutsiniemi väittää, että ongelman taustalla on suunnitteluharha, joka johtuu 1960- luvulla rakennetusta metropolialueiden teoriasta. Siinä hierarkkisen ja hajakeskitetyn keskusjärjestelmän solmukohtat miellettiin muuttumattomiksi ja toisilleen alisteisiksi keskuksiksi.

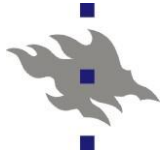
Anssi Joutsiniemi:

Becoming metropolis 2010

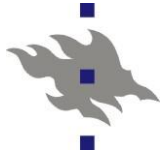
Tuoreen hollantilaisen tutkimuksen mukaan kaupunkisuunnittelu reagoi kaupunkiseudun kasvuun viiveellä

- Hollantilainen kaupunkitutkija Martens (2009) osoitti, kuinka kaupunkiseudun kasvaessa 1-1,5 miljoonan asukkaan kokoluokkaan, kaupunkisuunnittelu on ambivalentissa tilassa toivottavan kaupunkirakenteen ohjaamisen osalta
- Pääsääntöisesti suunnittelu näyttäytyy reaktiivisena tapahtuneeseen muutokseen nähden. Vastahakoisesti tuetaan muidenkin keskusten syntyä, mutta päämääränä on säilyttää ja vahvistaa monosentristä rakennetta.
- Vasta 1,5 miljoonan asukkaan kohdalla kaupunkisuunnittelu ryhtyy aktiivisesti suunnittelemaan ja ohjaamaan kaupunkiseudun rakenteen kehittymistä väistämättömän monikeskuksisen rakenteen suuntaan.

KYSYMYS JUMBON SIJAINNISTA - TEKIKÖ VANTAAN KAUPUNKI "ISON VIRHEEN SALLIESSAAN JÄTTIMÄISEN JUMBO-KAUPPAKESKUKSEN RAKENTAMISEN KEHÄ III:N VARRELLE" (HS 16.11.2009)

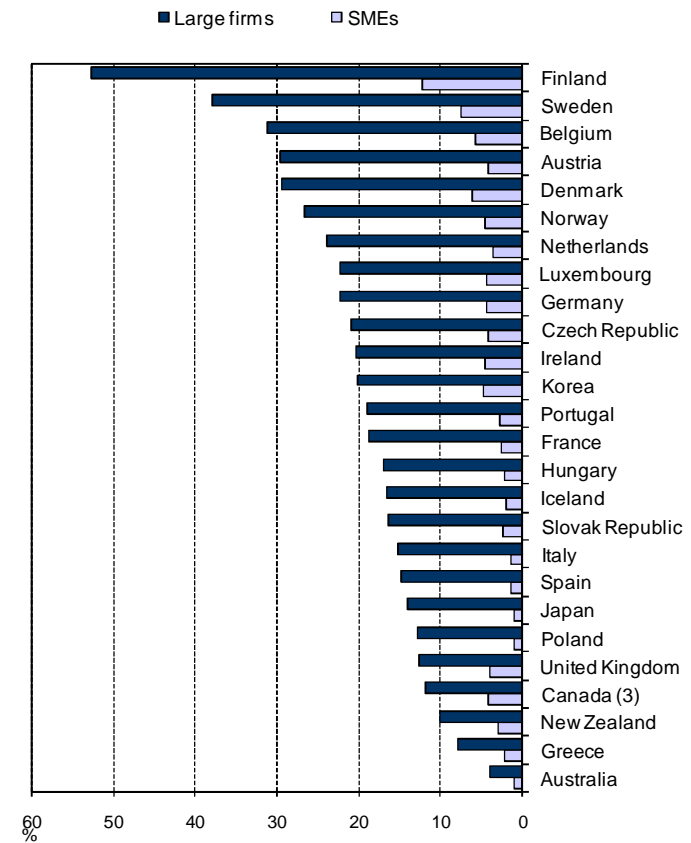
- Saavutettavuusmallintaja TkT Anssi Joutsiniemen mukaan Jumbo on jopa loistavalla sijainnilla – kun lähtökohdaksi otetaan kaupunkirakenteen todellinen dynaamisuus – yksittäisten alueiden saavutettavuus.
- Valitettavaa on se, että Jumbolla ei joukkoliikennepainotuksessa ole roolia.
- Asiakkaista suuri(n) osa tulee Helsingistä

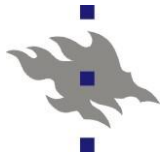

Seudullinen ylivoimainen vahvuus – ei kai mikään ongelma?

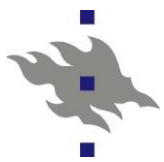
Firms collaborating in innovation with higher education institutions, by size, 2002-2004

(Source: OECD Science, Technology and Industry: Scoreboard 2007)

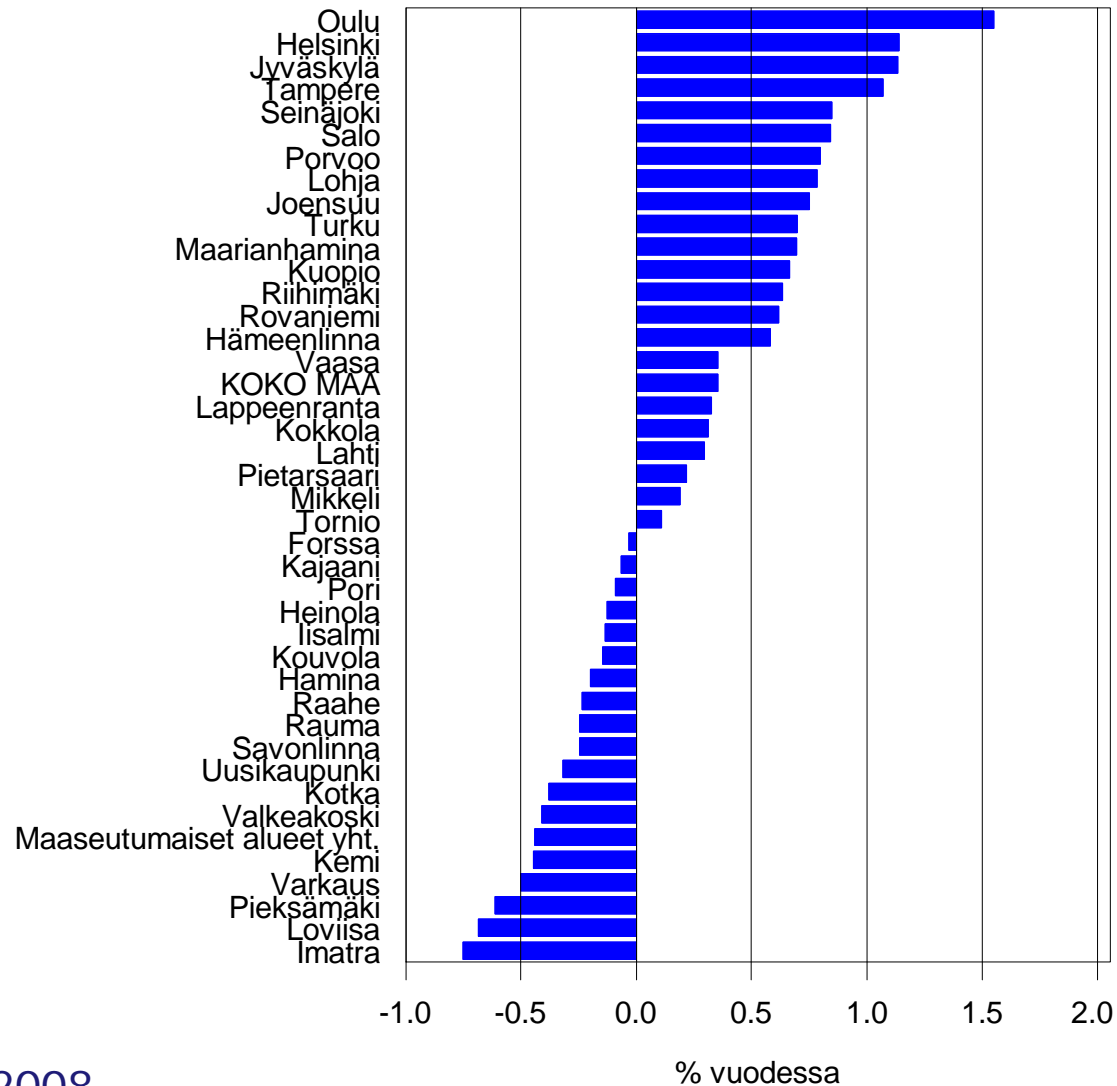

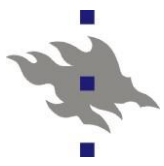
“Ongelmallisuus” nousee pikemminkin toimintaympäristön muutoksesta ja asuntomarkkinoista – metropolialueiden eri alueiden menestystekijöistä

Vain osa kaupunkiseuduista kasvaa

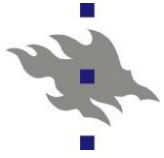
Väestönmuutos Suomen kaupunkialueilla 1983-2007
% väestöstä, keskimäärin vuodessa

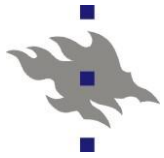

Kaupungistuminen tapahtuu aiemmasta poikkeavalla tavalla - voimakas esikaupungistumisen aalto

- Keskuskaupunkien, esim. Helsingin väestönkasvu on varsin hidasta
- Espoon ja Vantaa kasvu on hiukan ripeämpää. Alueen kasvuhuippuja ovat Kirkkonummi, Tuusula, Nurmijärvi, Sipoo ja Vihti
- Myös Helsingin uudessa Maankäytön ja asumisen toteutusohjelmassa (2008-2017) arvioidaan, että vuoteen 2030 mennessä 80 prosenttia seudun väestönkasvusta tapahtuu Helsingin ulkopuolella.

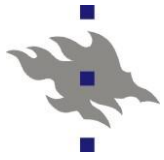
Kuinka vastata, ohjata tai edesauttaa kasvua?

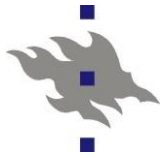
Yhdyskuntarakenteen ja asumisen suunnittelu pohjautuu teknis-taloudellisiin rationaliteetteihin

- Yksi sokea piste - ihmisten sosiaalinen ja kulttuurinen käyttäytyminen - arki, toimintatavat ja toiveet
- "Yleisen hyvän" ja "kestävän kehityksen" nimissä tarjoillaan usein hyvin perinteisiä ajattelumalleja - joiden toimivuudesta on varsin vähäistä näyttöä

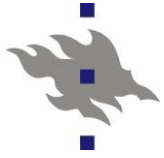

Varallisuuden ja tuloerojen kasvu yhdessä työssäkäyntialueen laajenemisen kanssa on johtanut siihen, että seudullisten asuntomarkkinoiden rooli on korostunut.

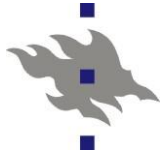
Seudullisia asuntomarkkinoita voidaan kuvata yksinkertaisesti kysynnän ja tarjonnan kautta

- Iso osa kysynnästä painottuu luonnonläheiseen, rauhalliseen ja pientalomaiseen asumiseen.
 - 4/5 pääkaupunkiseudun asukkaista (Kortteinen & Vaattovaara 2008)
 - Pääkaupunkiseudulla tai -seudulle muuttaneista yli puolet arvioi asuvansa viiden vuoden kuluttua omakoti- tai rivitalossa, joka viides nykyisessä asuinkunnassaan ja joka toinen muualla pääkaupunkiseudulla (Kytö & Väliniemi 2010).
- Asukkaat suunnistavat toiveidensa ja budjettirajoitustensa muodostamassa ristiriitaisessa matriisissa, ja kenttä todennäköisesti jakautuu useisiin erilaisiin segmentteihin

Eikä tulevaisuudelta voi perustellusti odottaa mullistavaa muutosta - Toisin kun yleisessä keskustelussa on aina annettu ymmärtää (vrt. Le Corbusier 1964)

Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen klassisimpien ja ajassa käytetyimpien teoreettisten yleistysten pääsanoma on se, *että ihmisten ajattelutavat, arvot ja asenteet ovat yhteiskunnan hitaimmin muuttuva osa (esim. Durkheim)*

Asumisen osalta tilanne kehyskuntien näkökulmasta on siis varsin hyvä...

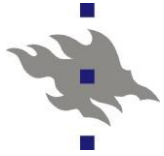
HELSINGIN KAUPUNGIN
TIETOKESKUS 2010

KAISA KEPSU, MARI VAATTOVAARA,
VENLA BERNELIUS JA MIKKO ITÄLAHTI

Vetävä Helsinki

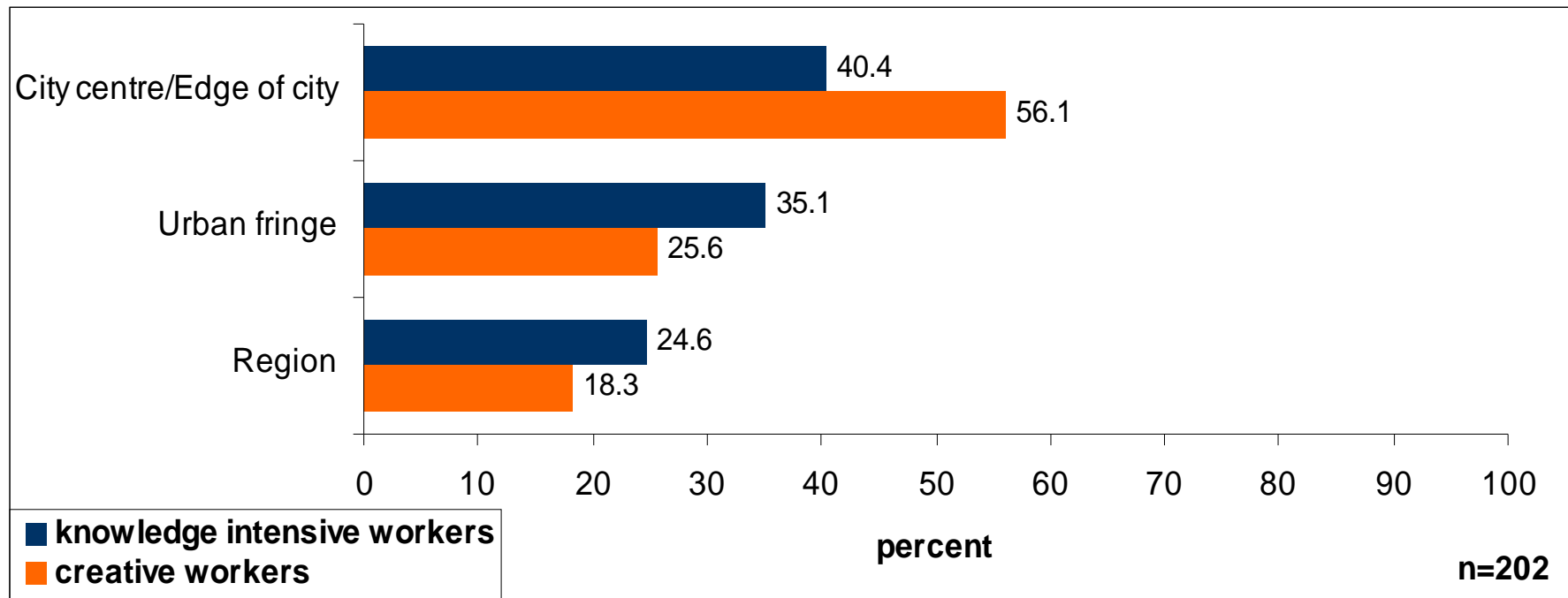
Luovien ja tietointensiivisten alojen osaajien
näkemyksiä seudusta:
kotimainen ja kansainvälinen näkökulma.

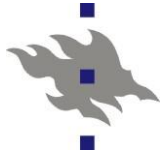

Keskustahakuisuus?

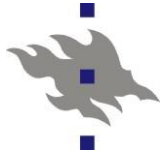
	Creative workers (%)	Creative graduates (%)	Knowledge workers (%)	Knowledge graduates (%)	Total sample (%)	Total sample (number)
Centre of Helsinki	29,9	52,0	24,4	24,0	29,5	67
Suburban area in Metropolitan Helsinki	55,2	32,0	60,0	52,0	54,2	123
Outside Metropolitan Helsinki	13,8	8,0	13,3	24,0	14,1	32
Don't know	1,1	8,0	2,2	0	2,2	5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	227

Residence (Munchen, Anne von Streit 2010)

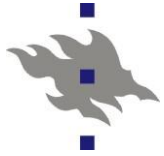

**Yritystoiminnan näkökulmasta tilanne on
haastavampi**

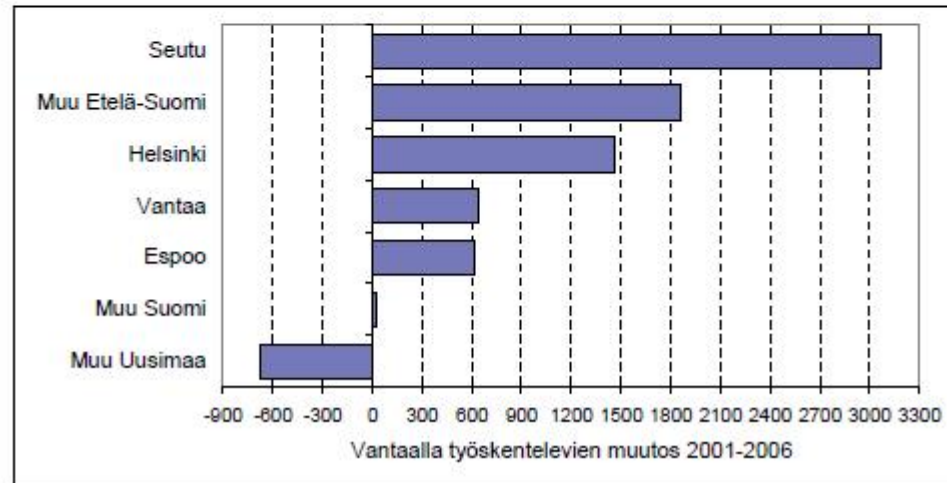
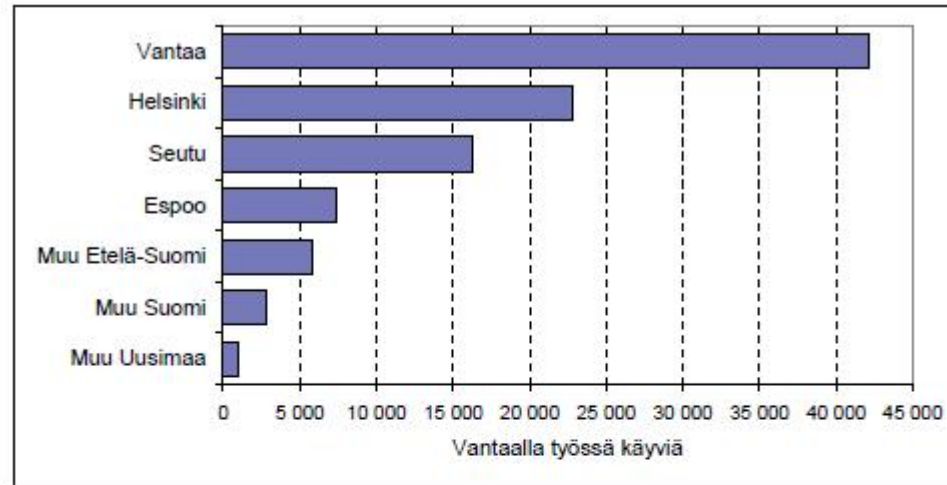
Yhtäältä...

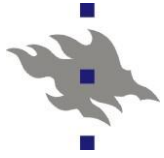
- Työpaikkojen määrä kasvanut nopeimmin Espoossa ja Vantaalla, mutta myös kehyskunnissa

Vantaalla työskentelevien asuinkunta ja Vantaalla työskentelevien muutos 2001-2006

(Vantaan kaupunki, tilastoyksikkö 2009)

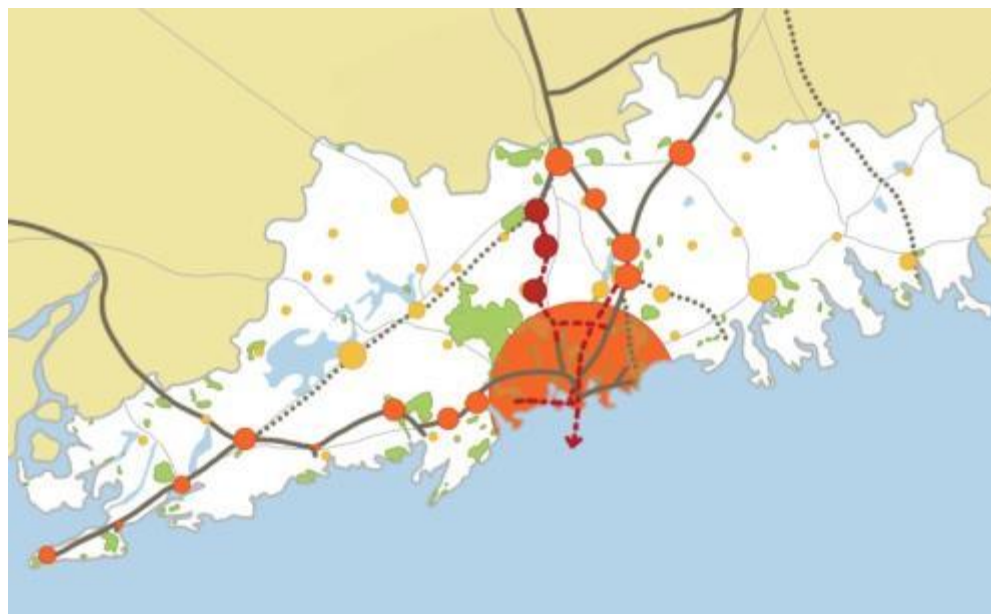
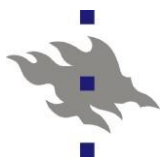

Toisaalta kaavallisissa varannoissa on huimaa optimismia tulevan kehityksen osalta

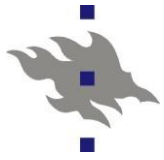
- noin 80 prosenttia yritystoiminnasta hakeutuu muutamiin yritystoiminnan alueellisiin keskittymiin, paikallisiin klustereihin (Laakso & al. 2010)

Hyvät pyrkimykset ohjata kehitystä lähtevät usein toiveista ja olettamuksista, haastaen jopa kaupunkikehityksen ”lainalaisuudet”

- Nykyinen taajama, johon ei ole mallissa osoitettu kasvua
- Nykyinen asemanseutu, johon on osoitettu kasvua
- Uusi asemanseutu, johon on osoitettu kasvua
- Uusi tai rakenteilla oleva rata
- Henkilöliikenteen käytössä oleva nykyinen rata
- Tavaraliikenteen rata
- Päätie
- Suojelu- tai virkistysalue

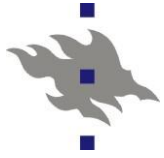
- noin 80 prosenttia yritystoiminnasta hakeutuu muutamiin yritystoiminnan alueellisiin keskittymiin, paikallisiin klustereihin (Laakso & al. 2010)
- Tällä hetkellä Helsingin seudun työpaikoista 50 % sijaitsee 1,2 % maatalalla ja jopa 80 % tiivistymissä tai klustereissa, jotka kattavat vain 4,7 % seudun alueesta (Laakso & al. 2010)
- Viimevuosien muutokset ovat edelleen vahvistaneet yritystoiminnan keskittymistä pääkaupunkiseudun suurimpiin ja jo ennestään henkilöstöltään tiheimpiin työpaikka-alueisiin ja –vyöhykkeisiin (Laakso & al. 2010).
- Yksi näistä Aviapolis
- **Sormimalli B2 – Pohjoisrata /**

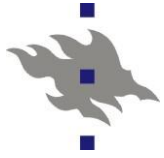
Lopuksi:

- 1) Kaupunkiseutujen rakenteellinen kehitys on uusien nopeiden muutosten kohteena
 - sosiaaliset ja alueelliset jaot kasvavat, odotukset eriytyvät

- 2) Kaikki kunnat ovat pulassa!
Käynnissä on poliittinen ja ideologinen taistelu siitä kenen pula ratkaistaan

- “Moninaisuus on keskeinen osa kaupunkimaista elämää ja kaupunkiseutujen erityisyyttä. Kaupunkiseutujen kasvu tuo mukanaan kaikkialla ilmiöitä, kuten laajeneminen, erimuotoisten toimintojen kasautuminen ja asukkaiden sosiaalinen eriytyminen (vrt. Gordon 2007). Näiden ilmiöiden on osoitettu useassa tutkimuksissa olevan kaupunkiseutujen kehittymisen elinehto. Alueen moninaisuus on siten nimenomaisesti keskeinen osa kaupunkiseudun tarjontaa ja houkuttelevuutta”. VM 2009

Paikalliset erityisintressit on nähtävä myös potentiaalina – kaupunkiseudun elinvoimana – eikä niitä, ongelmallisuuksista huolimatta, tule hävittää – pikemminkin vaalia